

Pavilon se vznášel
volně mezi stromy
jako oblak páry...

Architektonické haiku v Hyde Parku

V těsném sousedství Hyde Parku na konci dlouhého točitého jezírka Serpentine se v Kensingtonských zahradách nachází místo, kde spolu nediskutují lidé, ale experimentální architektura. Ojedinělý projekt letního pavilonu **Serpentine Gallery Pavilion** již devět let každoročně do parku a sousedních zahrad přivádí statisíce návštěvníků.

S nápadem vytvořit v Kensingtonských zahradách prostor pro experimentální architekturu přišla koncem devadesátých let minulého století tehdejší i nynější ředitelka galerie Serpentine Julia Peyton-Jones. Galerie Serpentine, zaměřená na moderní a současné umění, byla zřízena v roce 1970 v jednopatrové klasicistní budově bývalého čajového pavilonu, který byl postaven v roce 1934. Její vedení již deset let každoročně vybízí některé z neodvážnějších světových architektů, aby v těsném sousedství galerie navrhli „prostor, který bude přes den sloužit jako veřejně přístupná kavárna a místo k odpočinku a během večerních hodin se změni na místo konání přednášek, koncertů, projekcí.“

Pavilon jako experiment

Pavilony, altánky i parková architektura jsou součástí anglických tradic stejně jako třeba kriket či odpolední šálek čaje s mlékem. Projekt však není přehlídkou parkové architektury jako takové a oslovení architekti nejsou specialisty na tento obor. Nabízí možnost vyzkoušet, ověřit si a doladit na malé ploše o rozloze 580 čtverečních metrů a ve specifickém kontextu nové architektonické postupy. Zjištěné poznatky pak lze aplikovat v jiných sférách architektury.

První nezaměnitelná stavba zde vznikla v roce 2000, kdy galerie Serpentine slavila třicáté výročí (v roce 1998 prošla obsáhlou rekonstrukcí). Geometricky pojatý pavilon, který navrhla britská architektka iráckého původu Zaha Hadid, vzbudil nebývalý zájem. Projekt se stal natolik populárním, že se rozhodlo o jeho pokračování. Seznam architektů, jejichž návrhy zde byly v následujících letech realizovány, zní jako výčet z přednášky o postmoderní architektuře – Daniel Libeskind (2001), Toyo Ito (2002), Oscar Niemeyer (2003), MVRDV (2004, nerealizováno), Álvaro Siza a Eduardo Souto de Moura (2005), Rem Koolhaas a Cecil Balmond (2006), Olafur Eliasson a Kjetil Thorsen (2007) a Frank Gehry (2008). Řada z těchto návrhů vznikla ve spolupráci s mezinárodním inženýrským koncernem Arup a jeho nynějším předsedou Cecilem Balmondem.

Impozantní pavilon Franka Gehryho a jeho syna z roku 2008

Letošní realizace kolektivu
japonských architektů SANAA

Byl to *jakýsi* prvok, měňavka rozpínající se nad trávnickem...

Kensingtonské zahrady a Hyde Park vytvářejí pro experimentální architekturu svérázné prostředí. V posledních letech zde své návrhy realizovali například Zaha Hadid (nahore), Rem Koolhaas a Cecil Balmond (uprostřed) nebo Olafur Eliasson a Kjetil Thorsen (dole).

Neviditelná stavba

Pavilon, který navrhla dvojice japonských architektů z ateliéru SANAA pro rok 2009 (pro období od začátku července do konce října), připoutal mimořádnou pozornost médií, umělecké obce i široké veřejnosti. Učinil tak přitom nikoli okázalostí či do očí bijící avantgardností, ale naopak svou subtilností a odměřeností. Návrh byl natolik nenápadný a do takové míry splyval s okolím, že si ho neinformovaný či nepozorný kolemjdoucí ani nemusel všimnout. Tom Dyckhoff, kritik listu The Times, ho dokonce v této souvislosti přirovnal k „neviditelnému bombardéru Stealth“.

Japonští autoři Kazuyo Sejima a Ryue Nishizawa svou realizaci charakterizovali následovně: „Pavilon je plovoucí hliník, volně se vznášející mezi stromy jako kouř. Odrazivá střecha se vlní nad místem, kde se rozprostírá, přičemž rozšiřuje park i oblohu. Svou podobu mění podle počasí, dokáže se rozplynout v okolí. Funguje jako pole živého dění bez zdí, skýtající nenarušené průhledy parkem a vyzývající ke vstupu ze všech stran. Je to kryté prodloužení parku, kde si lidé mohou číst, relaxovat a užívat si krásných letních dnů.“

Hlavním prvkem stavby byla rozvlněná střešní konstrukce potažená z obou stran obřími lesklými hliníkovými pláty. Místy se téměř dotýkala země, jinde se zvedala k obloze, maximálně do výšky tří metrů. Střechnu podepíraly různě vysoké a náhodně rozmístěné úzké ocelové sloupy či spíše kůly. V půdorysu měl pavilon nepravidelný tvar spojující několik elipsoidů. Odkazoval k čemusi organickému – k průřezu laloky blížce nedefinovaného biologického orgánu či jakéhosi prvoka, měňavky rozpínající se nad trávnickem...

Když Zaha Hadid v roce 2000 pro galerii Serpentine navrhovala první pavilon, nebyla v její adoptivní zemi ještě realizována jediná její stavba, přestože v Británii žije od roku 1972. Již v létě téhož roku však o tento pavilon projevila zájem Královská shakespearovská společnost, která celou stavbu na podzim odkoupila a znovu si ji postavila ve svém sídle ve Stratford-upon-Avon. K účasti na projektu Serpentine Gallery Pavilion jsou zvaní pouze architekti, kteří dosud nemají významnou stavbu v Británii. To je také důvod, proč tady vlastní pavilon nestavěl například Jan Kaplický. Ten již v roce 1999 realizoval stavbu Mediálního centra na kriketovém hřišti Lords v Londýně, za kterou také získal prestižní Stirlingovu cenu za architekturu.

Architektonický dialog

Pavilony vzniklé za poslední čtyři roky v Hyde Parku jsou dokladem širokého rejstříku současné architektury. V roce 2006 byl veřejnosti představen „anti-pavilon“ holandského architekta a teoretika Rema Koolhaase, jednoho z průkopníků rozšiřování pole působnosti architektů i architektury, a Cecilia Balmonda z Arupu. Ojedinělý objekt sestával z kruhové základní konstrukce, nad kterou se vznášel vejčitý balon, jenž se pohyboval podle počasí.

V roce 2007 došlo k organizačním problémům a návrh původně osloveného Freie Otta se ukázal být příliš nákladný. Na pomoc byla přivolána Zaha Hadid, která se svým partnerem Patrikem Schumacherem navrhla menší altánek s názvem „Lilas“, vycházející z organických tvarů květin či hub. Hlavní pavilon byl odhalen v srpnu: dynamická spirálovitá konstrukce dánsko-islandského výtvarníka Olafura Eliassona a norského architekta Kjetila Thorsena patřila mezi nejvýraznější objekty v historii projektu.

Pavilon z roku 2009 nejostřeji kontrastoval s předchozí realizací Franka Gehryho, autora proslulého muzea v Bilbao a spoluautora Tančícího domu v Praze, a jeho syna Samuela. Jejich stavba byla také pojata jako otevřená struktura, ale zcela jinak než éterická konstrukce SANAA. Monumentální objekt ze dřeva a mohutných skleněných panelů svou hmotností téměř konkuroval cihlové galerii Serpentine.

V roce 2010 projekt Serpentine Gallery Pavilion oslaví desetileté výročí. Japonský kolektiv SANAA nenápadně hodil rukavici architektům, kteří budou tentokrát osloveni. ■

Japonský pavilon byl odlehčený, subtilní, téměř éterický. A hlavně zcela otevřený vůči svému okolí.

